

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION EXTRAORDINAIRE DE 1974

9 JUILLET 1974.

Proposition de loi interprétant l'article premier de la loi du 3 juin 1964 portant le statut des objecteurs de conscience.

DEVELOPPEMENTS

L'article 1er de la loi du 3 juin 1964 portant le statut des objecteurs de conscience, modifié par la loi du 22 janvier 1969, impose comme condition au milicien qui désire demander le statut d'objecteur de conscience d'être convaincu « pour des motifs d'ordre religieux, philosophique ou moral » qu'on ne peut tuer son prochain, même à des fins de défense nationale ou collective.

Les conseils de l'objection de conscience chargés par la loi de vérifier le bien-fondé de la demande, interprètent généralement cette disposition dans un sens restrictif.

Ils cherchent, en effet, à rattacher les motifs énoncés par les requérants à l'appui de leur demande à une religion ou une philosophie au sens strict du terme (1), et rejettent comme ne rentrant pas dans le prescrit de l'article 1er de la loi du 30 juin 1964 toute autre considération.

Il ressort pourtant à l'évidence des travaux préparatoires de ladite loi que les termes « considérations d'ordre religieux, philosophique ou moral » doivent recevoir une interprétation large. L'exposé des motifs du projet de loi porte, en effet, que la définition donnée à l'article 1er « doit être large pour viser même les cas où l'objection ne se rattache à aucune doctrine particulière, car le statut doit être général et s'appliquer à tous les cas d'objection sincère » (2).

(1) Voyez les exemples cités par Gol, « Le statut des objecteurs de conscience en Belgique », *Ann. Fac. droit de Liège*, 1968, p. 359.

(2) Voyez notamment Doc. parl. *Sénat*, 1956-1957, n° 379, p. 3.

BELGISCHE SENAAAT

BUITENGEWONE ZITTING 1974

9 JULI 1974.

Voorstel van wet tot uitlegging van artikel 1 van de wet van 3 juni 1964 houdende het statuut van de gewetensbezwaarden.

TOELICHTING

Artikel 1 van de wet van 3 juni 1964 houdende het statuut van de gewetensbezwaarden, gewijzigd door de wet van 22 januari 1969, stelt als voorwaarde voor de dienstplichtige die het statuut van gewetensbezwaarde wil krijgen, dat hij om godsdienstige, wijsgerige of morele redenen overtuigd is dat men de evenmens niet mag doden, zelfs niet ter verdediging van het land of van de gemeenschap.

De raden voor gewetensbezwaarden die ingevolge de wet moeten nagaan of de aanvraag gegrond is, geven aan deze bepaling doorgaans een restrictieve interpretatie.

Zij pogen de door de verzoekers tot staving van hun aanvraag aangevoerde redenen in verband te brengen met een godsdienstige of levensbeschouwelijke leerstelling in de engte zin van het woord (1) en zij verwerpen elke andere beschouwing als strijdig met het bepaalde in artikel 1 van de wet van 30 juni 1964.

Uit de parlementaire voorbereiding van de genoemde wet blijkt echter overduidelijk dat de bewoordingen « redenen van godsdienstige, wijsgerige of morele aard » ruim uitgelegd moeten worden. De memorie van toelichting bij het wetsontwerp bepaalt immers dat de definitie die in artikel 1 van het ontwerp wordt gegeven « tamelijk ruim moet zijn, omdat zelfs in de gevallen waarin de dienstweigering geen verband houdt met enige bijzondere leerstelling moet worden voorzien, en omdat het statuut algemeen dient te zijn en toepassing moet kunnen vinden in alle gevallen van oprechte dienstweigering » (2).

(1) Zie de door Gol geciteerde voorbeelden in « Le statut des objecteurs de conscience en Belgique », *Ann. Fac. droit de Liège*, 1968, blz. 359.

(2) Zie Gedr. St. *Senaat*, nr. 379, 1956-1957, blz. 3.

Serait donc, par exemple, tout à fait admissible aux yeux de la loi l'objection fondée sur une conception non violente de la société, sans que celle-ci doive se rattacher à un courant religieux, philosophique ou moral déterminé.

Certaines décisions des conseils de l'objection n'ont malheureusement pas tenu compte de cette volonté du législateur.

Il est donc indispensable que celui-ci effectue une mise au point pour éviter des décisions mettant des miliciens, authentiques objecteurs de conscience, devant un dilemme : renoncer à leurs convictions ou risquer la prison. Cette mise au point est d'autant plus nécessaire qu'on pourrait déduire de la jurisprudence de la Cour de cassation que l'interprétation restrictive que la Cour suprême a donnée à certaines dispositions de la loi, en raison de son caractère d'ordre public, s'étend notamment à l'article 1er (1).

D'autre part, la loi prévoit que le statut d'objecteur de conscience peut être demandé par le milicien jusqu'au moment où il a acquis la qualité de militaire par la lecture des lois militaires — c'est-à-dire au moment de son passage au centre de recrutement et de sélection — ou lorsqu'il est traité comme déserteur en vertu des lois coordonnées sur la milice (article 1er de la loi) : le milicien peut donc avoir sollicité un ou plusieurs sursis avant que ce délai soit écoulé, et lui refuser l'octroi du statut d'objecteur de conscience pour ce motif revient à le priver d'un droit que la loi lui reconnaît.

Cette interprétation qui se déduit et du texte et de l'économie de la loi a été rejetée par certaines décisions du Conseil d'appel de l'objection de conscience. Et la Cour de cassation n'a pas eu l'occasion de se prononcer sur ce point. Il convient que le législateur précise ses intentions pour éviter toute fausse interprétation de la loi.

Il convient enfin de permettre aux miliciens qui se sont vu refuser l'octroi du statut d'objecteur de conscience sur base d'une interprétation de l'article 1er de la loi du 3 juin 1964 que la présente proposition désire éviter, d'introduire une nouvelle demande d'obtention du statut de manière que la loi soit cette fois correctement appliquée.

E. LACROIX.

PROPOSITION DE LOI

ARTICLE 1er.

Les termes d'« ordre religieux, philosophique ou moral » de l'article 1er de la loi du 3 juin 1964 portant le statut des objecteurs de conscience, modifiée par la loi du 22 janvier 1969 doivent être interprétés de manière large.

(1) Cass. 1er juin 1970, Pas. 1970, I, p. 863.

Zo zou bijvoorbeeld een dienstweigering die gegrond is op een overtuiging waarin de geweldloze maatschappij centraal staat zonder dat zij bij een welbepaalde godsdienstige, wijsgerige of morele stroming aansluit, volledig aanvaardbaar zijn in de ogen van de wet.

Bij bepaalde beslissingen van de raden voor gewetensbezwaarden werd helaas met deze bedoeling van de wetgever geen rekening gehouden.

Bijgevolg dient deze de zaken duidelijker te omlijnen om te voorkomen dat er nog beslissingen worden genomen waarbij echte gewetensbezwaarden als dienstplichtige voor het dilemma worden geplaatst : van hun overtuiging afzien of een gevangenisstraf riskeren. Die verduidelijking is des te noodzakelijker omdat men uit de rechtspraak van het Hof van Cassatie zou kunnen afleiden dat de restrictieve interpretatie die dit hoge gerechtshof aan sommige bepalingen van de wet heeft gegeven, wegens hun karakter van openbare orde, met name ook geldt voor artikel 1 (1).

Voorts bepaalt de wet dat een dienstplichtige de status van gewetensbezwaarde kan aanvragen tot op het ogenblik waarop hij door voorlezing van de militaire wetten de hoedanigheid van militair heeft verkregen — met andere woorden tijdens zijn verblijf in het recruterings- en selectiecentrum — of wanneer hij op grond van de gecoördineerde dienstplichtwetten (artikel 1) als vaandervluchtige wordt behandeld : de dienstplichtige mag dus een of meer malen uitstel hebben aangevraagd alvorens deze termijn verstreken is; indien men hem op grond daarvan de status van gewetensbezwaarde ontzegt, berooft men hem van een recht dat door de wet wordt erkend.

Deze op de letter zowel als op de opzet van de wet gebaseerde interpretatie werd door bepaalde beslissingen van de Raad van beroep voor gewetensbezwaarden ter zijde geschoven. Het Hof van Cassatie heeft niet de gelegenheid gehad daaromtrent uitspraak te doen. De wetgever moet zijn bedoelingen duidelijk kenbaar maken om elke verkeerde interpretatie van de wet te vermijden.

Tenslotte dient men de dienstplichtigen aan wie het statuut van gewetensbezwaarde werd geweigerd op grond van een interpretatie van artikel 1 van de wet van 3 juni 1964 waaraan wij met dit wetsvoorstel een einde willen maken, de kans te geven een nieuwe aanvraag in te dienen tot verkrijging van dit statuut, zodat de wet ditmaal behoorlijk wordt toegepast.

VOORSTEL VAN WET

ARTIKEL 1.

De woorden « van godsdienstige, wijsgerige of morele aard » in artikel 1 van de wet van 3 juni 1964 houdende het statuut van de gewetensbezwaarden, gewijzigd bij de wet van 22 januari 1969, moeten ruim uitgelegd worden.

(1) Cass. 1 juni 1970, Pas. 1970, I, blz. 863.

ART. 2.

Le même article est interprété en ce sens que le fait, pour un milicien, de solliciter des sursis d'appel sous les armes ne peut le priver du droit de faire la demande prévue audit article et ne peut être considéré comme preuve de la non-sincérité de ses objections de conscience.

ART. 3.

Le milicien dont la demande a déjà été rejetée par une décision définitive faisant dudit article 1er une interprétation contraire à la présente loi et qui n'a pas encore acquis la qualité de militaire par la lecture des lois militaires, peut introduire une demande en révision de cette décision dans les deux mois qui suivent la publication de la présente loi.

Cette demande en révision sera instruite et jugée selon la procédure applicable à une première demande. Elle aura également les effets prévus aux alinéas 1er et 2 de l'article 3 de la loi du 3 juin 1964 pour une première demande.

E. LACROIX.
J. HOYAUX.
W. VERNIMMEN.
A. SWEERT.

ART. 2.

Hetzelfde artikel wordt in die zin uitgelegd dat het feit dat een dienstplichtige uitstel van oproeping onder de wapens heeft gevraagd, hem niet van het recht kan beroven de bij dat artikel bedoelde aanvraag in te dienen en niet mag worden beschouwd als het bewijs dat zijn gewetensbezwaren niet oprecht zijn.

ART. 3.

Die dienstplichtige wiens aanvraag reeds is verworpen bij een definitieve beslissing, waarbij voornoemd artikel 1 op een met deze wet strijdige wijze is uitgelegd, en die nog niet door de voorlezing van de militaire wetten de hoedanigheid van militair heeft verkregen, kan een aanvraag om herziening van die beslissing indienen binnen twee maanden na de bekendmaking van deze wet.

Deze aanvraag om herziening wordt behandeld en beoordeeld volgens de op de eerste aanvraag toepasselijke procedure. Zij heeft ook de gevolgen die krachtens artikel 3, eerste en tweede lid, van de wet van 3 juni 1964 zijn verbonden aan de eerste aanvraag.